

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Üçüncü Yaş Turizminin Geliştirilmesinde Yaşlı Dostu Şehir (YDŞ) Teması

Meryem AKOĞLAN KOZAK^a, Dilek ACAR^{b*}, Ebru ZENCİR ÇİFTÇİ^c

^a Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Konaklama İşletmeciliği, ESKİŞEHİR, ORCID: 0000-0003-0577-1843

^b Anadolu Üniversitesi, Eskişehir Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği, ESKİŞEHİR, ORCID: 0000-0002-2683-6004

^c Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, ESKİŞEHİR, ORCID: 0000-0001-6668-9961

Öz

Bu çalışmanın temel amacı Yaşlı Dostu Şehir (YDŞ) ünvanı almış şehirlerin aynı zamanda, üçüncü yaş turizmi destinasyonu olarak geliştirilebilmelerine dikkat çekmektir. Üçüncü yaş turizminde destinasyonun özellikleri, kişisel motivasyon unsurlarından daha önemlidir. Bu süreçte yerel yönetimlere önemli roller düşmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de YDŞ ünvanı almış, Muratpaşa/Antalya, Kadıköy/İstanbul ve Mersin Büyükşehir’in üçüncü yaş turizmine hazır olma durumları incelenmiştir. Araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşme yönteminden yararlanılmıştır. Görüşme soruları, senaryolar şeklinde düzenlenmiştir. Muratpaşa, Kadıköy ve Mersin belediye yetkililerinden toplam 63 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, bölgelerin turizmle ilişkileri ve şehrin özelliklerine göre üçüncü yaş turizmi ile ilgili farklı görüşlere rağmen, her üç şehirde üçüncü yaş turizminin geliştirilmesinin uygun olduğu yolunda olumlu görüşbirliği olduğu görülmüş ve öneriler ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Üçüncü yaş turizmi, Yaşlı dostu şehir, Yerel yönetimler.

Abstract

The main purpose of this study is to draw attention to the issue that cities which have the certificate of Aged Friendly City (AFC) can be developed as a senior tourism destination. In the senior tourism, the characteristics of the destination are more important than the personal motivational factors. Local governments play an important role in this process. In this research, the certified AFC’s in Turkey, Muratpaşa/Antalya, Kadıköy/Istanbul and Mersin Metropolitan Municipality were examined the case to be ready for the senior tourism. Semi-structured interview method was used in the research. The research questions formed as scenarios. The interviews were conducted with the 63 interviewees from the authorities in Muratpaşa, Kadıköy and Mersin municipalities. According to the results of the research, in contrast to different views regarding senior tourism according to the cities’ relations with tourism and the characteristics of the city, there is a positive consensus to develop senior tourism in all three cities, and practical recommendations were discussed.

Keywords: Senior tourism, Age-Friendly city, Local governments.

JEL CODE: Z320, Z380, I31

Makalenin Geçmişi:

Gönderim Tarihi : 13.06.2019

Birinci Düzeltme : 01.11.2019

Kabul : 14.11.2019

Makale Türü : Araştırma Makalesi

Akoğlan, K. M. & Acar, D. & Zencir, Ç. E. (2019). Üçüncü Yaş Turizminin Geliştirilmesinde Yaşlı Dostu Şehir (YDŞ) Teması, Turizm Akademik Dergisi, 6 (2), 99-114.

* Sorumlu yazar e-posta: e-posta: dacar1@anadolu.edu.tr

GİRİŞ

Günümüzdeki nüfus yapısındaki değişimlere bağlı olarak, gelecekte üçüncü yaş turizminin de hızla gelişeceği tahmin edilmektedir. Üçüncü yaş turizmi, Türkiye Turizm Stratejisi-2023 (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015) kapsamındaki Tanıtım ve Pazarlama Stratejileri içinde “turizmin tüm yıla yayılması”nda başlıca turizm çeşitlerinden biri olarak önem taşımaya başlamıştır. Üçüncü yaş turizmi, sağlık turizmi ve sosyal turizm ile ilişkili olmasının yanında, planlanmasında ve yürütülmesinde belirli altyapı ve destinasyon özellikleri gerektirir. Bu nedenle, üçüncü yaş turizminde yerel yönetimler önemli rol üstlenirler. Bu çalışmada, üçüncü yaş turizminin geliştirilmesinde yerel yönetimler için kullanılan Yaşlı Dostu Şehir (YDŞ) temasından yararlanılmaktadır.

Bugün, dünya nüfusu hızla yaşlanmaya başlamıştır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ye göre dünyada yaşlı nüfus (65 yaş üzeri) oranı % 8,3'ken, bu oran ülkemizde yaklaşık %7,1'dir. En yüksek yaşlı nüfus oranına sahip ilk üç ülke sırasıyla %29,5 Monako, %25,8 ile Japonya ve %21,1 ile Almanyadır (World Population Ageing, 2015). Türkiye bu sıralamada 228 ülke arasında 94. sırada yer almaktadır. 2025 yılına gelindiğinde ise nüfus büyüklüğünün 85 milyona ulaşacağı ve yaşlı nüfusun da 9,5 milyon olacağı öngörülmektedir. Bu verilere göre, 2025'te nüfusun % 10'u 65 yaş ve üzerinde olacaktır (TUİK, 2015). Türkiye'nin yanı sıra, bazı gelişmiş Avrupa ülkeleri ve ABD'de yaşlıların toplum içerisindeki mutlak sayı ve oranlarındaki artış söz konusudur. Buna Ortadoğu, Balkan ve diğer ülkelerde bulunan milyonlarca yaşlı ilave edildiğinde gelecekte sağlık turizmi ve yaşlı turizminin gelişmeye açık önemli bir potansiyel alan olduğu söylenebilir.

Dünya bir yandan yaşlanırken, bu değişimin bir eşitsizlik sorununa ve engellilik durumuna neden olmaması için gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde farklı yaklaşımlar ve modeller denenmektedir. Üçüncü Yaş Turizmi, Ulaşılabilir Şehirler, Sakin Şehirler, Engelsiz Turizm ve Erişilebilir Turizm öne çıkan uygulamalardan bazılarıdır. Son dönemlerde dikkat çeken bir başka uygulama ise Yaşlı Dostu Şehirler (YDŞ)'dir. Bu çalışmada, yaşlı turist grubunun ihtiyaçlarını bilmek ve turizm politikalarını buna göre düzenlemek için farklı bir yaklaşım olan YDŞ kavramından yararlanılacaktır.

Son yıllarda yerel kalkınma amaçlı önerilen ve birçok dünya ülkesinde başarı ile uygulanan bu temada, şehirler ve şehre ait temel unsurlar (ulaşım, bilgi ve iletişim, alt yapı, konut, sosyal katılım, ilgili işgücü ve yaşlıya saygı) yaşlılara göre tasarlanmaktadır (Caner, Gözün, Hilwah & Gökçe, 2013). YDŞ, aktif yaşlanmayı destekleyen ve kolaylaştıran kapsamlı ve erişilebilir kentsel çevre olarak tanımlanmaktadır. DSÖ tarafın-

dan 2006 yılında kabul edilen YDŞ kavramı, 2010 yılından itibaren Yaşlı Dostu Küresel Kent Ağı örgütlenmesi altında uluslararası düzeyde yaygınlık kazanmaya başlamıştır. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da, 2015 yılında Bursa'da düzenlenen Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu Türkiye'de ilk kez ve yoğun katılımı bir platform olarak, 14 belediyede devam eden YDŞ çalışmalarını değerlendirerek bu konuya dikkat çekmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015).

Yerli halkı temel alan bir yerel yönetim anlayışına dayalı olan YDŞ'nin temel ölçütleri; dış mekânlar ve binalar, ulaşım, konut, sosyal katılım, toplumsal yaşama dâhil olma ve toplumun yaşlıya saygısı, vatandaşlık görevini yerine getirme ve işgücüne katılım, bilgi edinme ve iletişim, toplum desteği ve sağlık hizmetleri gibi üçüncü yaş turizmini de destekleyen boyutları içermektedir. Bu ölçütlere ek olarak, bölgenin üçüncü yaş grubu turistik çekicilikleri ve diğer turizm imkânları açısından ele alınmasıyla, YDŞ ünvanı alan yörelerin aynı zamanda üçüncü yaş turizm merkezleri haline gelmesi mümkün olabilecektir. Toplumsal yaşamı kolaylaştıran bu hazır düzenlemeler, yaşlı turistler için bir çekicilik ögesi olarak kullanılabilir. Bu sayede, yörenin ya da şehrin yaşlı turizmüne yönlendirilmesi ve bu pazara sunulması kolaylaşacaktır. Örneğin, Kilkenny (İrlanda) Yaşlı Dostu Şehir ünvanı ile beraber, İrlanda hokeyinin uluslararası üne taşınması gibi, YDŞ olarak tanımlanmış Muratpaşa/Antalya, Kadıköy/İstanbul ve Mersin Büyükşehir Belediyesi (Age-Friendly World, 2018) başta olmak üzere, Türkiye'de de YDŞ çalışmaları devam eden şehirler üçüncü yaş turizmüne hazır fırsat alanları olarak pazarlanabilir.

Alanyazın incelendiğinde, üçüncü yaş turizmi genellikle, turist davranışı temelinde incelenirken, bu yaş grubunun ağırlıklı olarak sağlık turizmi ve erişilebilir turizm içinde ele alındığı görülmektedir. Üçüncü yaş grubu özellikleri dikkate alındığında, bu bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması aslında destinasyon temelinde önem kazanırken bu bağlamda çok fazla çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, günümüzde önemli bir turist kitlesi olan yaşlıların (üçüncü yaş) turizm katılmasının kolaylaştırılması ve teşvik edilmesini sağlamak amacıyla, YDŞ'lerin üçüncü yaş turizmüne yönelik destinasyon olabileceğinin ortaya konmasıdır. Özellikle, sağlık turizmi kapsamındaki düzenlemelerle turizm katılmaları sağlanmaya çalışılan yaşlıların, hayatlarını kolaylaştıran uygulamalarla iyileştirilmiş YDŞ'e yönelmeleri sağlanacaktır. Bu tema çerçevesinde, yaşlıların rahat edecekleri; mekân, ulaşım, altyapı, sosyal destek ve olumlu bakış açısı gibi temel ölçütler önceden sağlandığından, bu şehirlerin birer turistik yaşlı dostu destinasyonlar olarak pazarlanması ile ilgili öneriler geliştirilmesine çalışılacaktır. Hâlihazırda birer YDŞ olan şehirlerin, ikamet edenler

dışındaki yaşlıların da yararlanabileceği turistik destinasyonlar haline gelebileceği düşünülmektedir.

DSÖ'ye bağlı olarak yürütülen program çerçevesinde Türkiye'den YDŞ sertifikasını alan üç belediye bulunmaktadır, bunlar Muratpaşa/Antalya (2014), Kadıköy/İstanbul (2016) ve Mersin Büyükşehir Belediyesi (2018)'dir. YDŞ kriterlerini karşılamış olsa da her üç belediye üçüncü yaş turizmi açısından bilinen destinasyonlar arasında yer almamaktadır. Bu yolla, YDŞ olan ve çalışmaları devam eden diğer şehirlerin gelecekte birer üçüncü yaş turizmi destinasyonu olması için gerekli hazır olma durumlarına dikkat çekilecektir.

ÜÇÜNCÜ YAŞ TURİZMİ

Yaşlılığın standart bir tanımı olmamakla beraber fizyolojik, biyolojik, ekonomik veya sosyolojik olmak üzere farklı açılardan tanımlanabilir. DSÖ yaşlılık dönemi için kronolojik tanımlamayı dikkate almakta ve bu dönemi, "65 yaş ve üzeri" olarak kabul etmektedir. Birleşmiş Milletler ise 60 ve üzeri yaş grubunu temel almaktadır. Ancak, ulusal ve uluslararası yaşlılık çalışmalarının genelinde DSÖ'nün tanımı esas alınmaktadır. Yaşlı nüfus kendi içerisinde de alt gruplara ayrılmıştır. 65-74 yaş grubu "genç yaşlı", 74-84 yaş grubu "yaşlı", 85 ve üzeri yaş grubu "en yaşlı yaşlı" olarak tanımlanmaktadır. Üçüncü yaş turizmi turistleri ise bu üç farklı yaş grubu tarafından temsil edilmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2015a).

Üçüncü yaş turizmi, 65 yaş ve üzeri insanların özellikle son 20-30 yılda artan yaş ortalamalarına paralel olarak bakım gerektiren tedavileri kapsayan bir sağlık turizmi çeşididir. Batı Avrupa ülkelerinde artan yaşlı nüfusun toplam nüfusa oranındaki artış bu turizm çeşidi açısından dikkat çekicidir. Öyle ki, bazı ülkelerde 65 yaş üstü grubun toplam nüfusa oranı % 20'lerin üzerine çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler ve Dünya Yaşlanma Örgütü verilerine göre günümüzde 600 milyon civarında olduğu belirtilen 65 yaş ve üstü bireylerin sayısının 2050 yılında 2 milyarı bulacağı öngörülmektedir. İleri yaş turizmi kapsamında değerlendirilen bu grup genellikle, sağlık amacıyla seyahat etmede, ancak, son yıllarda kültür, sanat ve spor vb. diğer pasif katılımlı aktiviteler için de teşvik edilmektedir (ASTUD, 2014). Üçüncü yaş turizminin temel motivasyonları golf, kültür ve sağlık turizmi olarak gruplandırılmaktadır (Hunter-Jones ve Blackburn, 2007). Özellikle, ABD ve Japonya'da 50 yaş ve üzeri yaştaki insanların dikkatini çeken bu turizm çeşitleri ülkemizde Antalya yöresinde ve bir kültür ve sanat merkezi olan İstanbul'da geliştirilebilecek önemli bir alandır.

Üçüncü yaş turizminde, yaş ortalaması yüksek, sağlık harcamalarında zorunlu harcamaların arttığı Avru-

pa ülkeleri, bu açıdan potansiyeli yüksek pazarlardır. Bu potansiyelin kullanılması için iklim avantajının da sürece dâhil olmasıyla ciddi bir ilerleme kaçınılmaz olarak değerlendirilebilir (Aydm, Aypek, Aktepe, Şahbaz & Arslan, 2011). Bu gelişmenin izdüşümleri öncelikle, konaklama alanındaki 50Plus otelcilik yaklaşımını ortaya çıkarmıştır. Genel olarak, üçüncü yaş grubu turistlere hitap eden 50Plus Otelleri ilk olarak 1998 yılında Avusturya'da uygulanmıştır. 2001 yılında Almanya, sonrasında 2004 yılında İtalya'nın Tarentino-Güney Tirol bölgesinde hizmet vermeye başlamıştır (Beiler, 2014; Gürsoy & Göral, 2015). Bugün, oteller belirlenen kriterleri yerine getirerek 50Plus Otel Sertifikası alabilmektedir. Türkiye'de yaklaşık 43 tane İleri Yaş Dostu Otel bulunmaktadır (İleri Yaşlı Dostu Oteller, 2018). Avusturya, İsviçre, Almanya gibi Avrupa ülkelerinde hızla gelişme gösteren bu yaklaşım bugün, kriterleri ve uygulama koşulları ile kabul gören bir uygulama haline gelmiştir.

Genel olarak seyahat motivasyonunun temelinde destinasyon yer alır (Buhalis, 2000). Üçüncü yaş grubu için bakıldığında seyahat motivasyonlarını karşılayacak bazı destinasyon özelliklerinden söz edilebilir. Üçüncü yaş grubunun tatil tercihi daha çok sıcak/ılıman ülkeler ve sağlık turizmi hizmetlerine yönelmektedir. Tercih edilen hizmet birimleri ise klinik oteller, rekreasyon (eğlence-dinlenme) alanları, tatil köyleri ve bakım evleridir. Bu birimlerde yaşlı nüfusun profiline göre gezi turları, meşguliyet terapileri, yaşlı bakımı hizmetleri rehabilitasyon hizmetleri verilmektedir (Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2013). Ayrıca, son yıllarda sağlıklı uzun yaşam köyü (*longevity & anti aging village*) olarak adlandırılan kompleks hizmetler veren doğal yaşlı evlerinin de kullanılmaya başlandığı görülmektedir (Karasu, 2009: 117-119). Üçüncü yaş turizmindeki başlıca motivasyonlar arasında şunlar sayılabilir; hastalıkların oluşmasını ve yaşlanmayı geciktirmek, oluşmuş hastalıkları tedavi etmek ve bedensel ve düşünsel olumsuzlukları tedavilerle hafifletmek, sağlıklı ömrünü uzatmak, yenilenmeyi ve gençleştirmeyi sağlamak, rehabilitasyon ve bakım hizmetleri ile yaşama bağlılığı arttırmak ve düşünsel iyilik için gerekli sosyo-kültürel ortamda bulunmak (Karasu, 2009; Gülmez, 2012; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2015a).

Üçüncü yaş grubunun seyahat motivasyonunda gezme ve dinlenme ağırlık kazanmaktadır. Bu nedenle, son yıllarda sağlık turizmi kapsamında ele alınan yaşlı ya da üçüncü yaş turizmi aslında büyük bir pazara ve gittikçe artan bir pazar potansiyeline sahiptir (Lieux, Weaver & McCleary, 1994: 719). Ancak yaşlıların vücutlarındaki fiziksel bazı yetersizliklerin, sağlık durumlarındaki hızlı değişikliklerin ve ihtiyaçların bu süreçte dikkate alınması gerekir. Bu müşteri potansiyelini önemli yapan ancak bir o kadar da zorlaştıran temel sorun budur. Çünkü yaşlıların seyahate çıkması,

ulaştırılması, konaklaması ve eğlencesi bazı farklı düzenlemeler gerektirir. Ortam düzenlemeleri yanında, personelinin tutum ve davranışları da yaşlıların seyahat motivasyonlarını etkiler (Avcıkurt, 2003: 145-148). Dolayısıyla, diğer turist gruplarına göre farklı yaklaşımlarla ve özel uygulamalarla sürdürülebilir bir turizm çeşidi olarak ele alınması gerekir.

YAŞLI DOSTU ŞEHİR (YDŞ) KAVRAMI

Yaşlı Dostu Şehir (YDŞ), aktif yaşlanmayı destekleyen ve kolaylaştıran kapsamlı ve erişilebilir kentsel çevreyi ifade etmektedir. Yaşlı Dostu Kent, 2006 yılında kabul edilen Yaşlı Dostu Çevreler Programı toplumlarda aktif ve sağlıklı yaşlanmayı sağlayabilmek için çevresel ve sosyal faktörlerin değerlendirildiği ve DSÖ tarafından yürütülen uluslararası bir organizasyondur. 2006 yılında 24 ülkeden 33 şehir aktif ve sağlıklı yaşlanmayı sağlayacak temel kentsel elemanları belirlemek için bir araya gelmiş ve sonuçta Küresel Yaşlı Dostlu Kentler Rehberi oluşturulmuştur (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2012). Bu programı geliştirmek için 2010 yılında DSÖ Yaşlı Dostu Kent Küresel Ağını oluşturmuştur. Bugün 35 ülkeden toplamda 124 milyon kişi sayısına ulaşan 314 şehir YDŞ ünvanı almıştır (DSÖ, 2016).

YDŞ, DSÖ tarafından 2006 yılında kabul edilen bir program olup, toplumlarda aktif ve sağlıklı yaşlanmayı sağlamayı amaçlayan uluslararası bir çabadır. Yaşlı Dostu Şehir, aktif yaşlanmayı destekleyen kapsamlı ve erişilebilir kentsel çevreyi ifade etmektedir. YDŞ, yaşlıların rahat bir biçimde toplumun diğer kesimleriyle birlikte uyumlu bir hayat sürdürebilecekleri ortam ve imkânların sağlandığı, temiz, güvenli, yaşanabilir ve sürdürülebilir kentsel çevreleri ifade etmektedir (DSÖ, 2015a). DSÖ (2015b), geliştirdiği rehber doğrultusunda YDŞ kavramını tüm dünyada yaygınlaştırabilmek için Yaşlı Dostu Şehirler Küresel Ağını oluşturmuştur. YDŞ ile ilgili düzenlemeler DSÖ'nün yayınladığı Yaşlı Dostu Şehirler Rehberinde belirtilmiştir. Bu düzenlemeleri yerine getiren şehirler DSÖ'ye başvurma hakkına sahip olmaktadır. DSÖ (2015c) tarafından belirlenen, YDŞ ile ilgili ölçütler sekiz başlık altında toplanmıştır:

1. Dış mekânlar ve binalar,
2. Ulaşım,
3. Konut,
4. Sosyal katılım,
5. Toplumsal yaşama dâhil olma ve toplumun yaşlıya saygısı,
6. Vatandaşlık görevini yerine getirme ve işgücüne katılım,
7. Bilgi edinme ve iletişim,

8. Toplum desteği ve sağlık hizmetleri.

Bu özellikleriyle YDŞ sadece yaşlı insanlar için değil, başta çocuklar ve engelliler olmak üzere tüm yöre halkı için daha erişilebilir kent ortamı sağlamaktadır.

Dünyada sayıları hızla artan bu eğilimin çok farklı ülke ve şehirlerde kabul gördüğü dikkat çekmektedir. Önemli Yaşlı Dostu Şehirlerden bazıları şunlardır: New York/Amerika Birleşik Devletleri, London/Kanada, La Plata/Arjantin, Agidel/Rusya, Ravne na Koroškem/Slovenya, Rockingham/Avustralya, Chicago/Amerika Birleşik Devletleri, Kilkenny/İrlanda, Ottawa/Kanada, Melville/Avustralya, Akita City/Japonya, Warrnambool/Avustralya, Edmonton/Kanada, Funchal/Portekiz, Tampere/ Finlandiya. Bu şehirlerin web sayfalarında yer alan bilgiler üzerinden yapılan incelemelerde, spor, temalı parklar, kültür, şarap ve sağlık gibi bir destinasyonun satılmasında kullanılacak önemli turistik değerlere de sahip oldukları görülmüştür (Caner ve ark., 2013).

Türkiye'de 2019 yılı itibariyle YDŞ ünvanı almış olan üç şehir bulunmaktadır; Kadıköy/İstanbul, Muratpaşa/Antalya ve Mersin Büyükşehir Belediyesi. Ayrıca, Amasya, İzmir, Akçakoca gibi çeşitli şehirlerde YDŞ çalışmaları devam etmektedir. Ünvanı alan bölgelerden Muratpaşa ve Kadıköy, Türkiye'nin en önemli turizm destinasyonları içindedir. Türkiye'yi ziyaret etmeyi düşünen yaşlı turistler için her üç bölge de YDŞ olmalarıyla öne çıkarılabilir.

Üçüncü yaş grubu için bölgenin çekici faktörlerinin, içsel turizm motivasyonlarından daha fazla önem kazandığı bilinmektedir (Prayag, 2012). Destinasyon çekiciliklerinin bir kısmı altyapı, üstyapı ile ilgili düzenlemeleriyle ilgili olduğundan yerel yönetimler, bu çekiciliklerin oluşturulması ve korunmasında sorumlu kurumlardır (Syssner ve Hjerpe, 2018). Bu nedenle, üçüncü yaş turizminde destinasyon planlama ve yönetimi önem kazanırken, bunun en önemli aktörlerinden biri de yerel yönetimler olmaktadır. Yerel yönetimler, bir bölgedeki sorumluluk alanıyla ilgili alt ve üst yapı imkânlarının sağlanması ve kontrolünden olduğu kadar ekonomik gelişiminden de sorumlu kurumlardır. Bu nedenle yerel yönetimler turizm gelişiminde de başlıca aktörler arasında yer alır (Syssner & Hjerpe, 2018; McLennan, Ritchie, Ruhanen & Moyle, 2014).

YDŞ kavramı, yukarıda bahsedilen destinasyon çekicilikleri açısından üçüncü yaş turizmi için hazır bir *kent modeli* sağlamaktadır. Türkiye'ye bakıldığında, marka şehir olarak İstanbul daha çok kültür, sanat, tarih ve şehir çekiciliği ile öne çıkarken, Antalya daha çok deniz, iklim, dinlenme/rahatlama ile önem kazanan destinasyonlardır. Bu bağlamda, Mersin de ılıman iklimi kış sezonu için önemli bir avantaj sağlarken, üçüncü yaş turizmi odaklı markalaşma sağlanabilir.

İLGİLİ LİTERATÜR

Üçüncü yaş turizminde, destinasyon özellikleri önem kazansa da çalışmaların ağırlıklı turistlerin beklenti ve algıları üzerine olduğu görülür. Özellikle, üçüncü yaş grubunun seyahat kısıtları ve memnuniyetleri farklı araştırmalarla belirlenmeye çalışılmış ve diğer turist gruplarında farklı hangi seyahat unsurlarına önem verdikleri birçok araştırmaya konu olmuştur (Huang ve Tsai, 2003). Ayrıca, cinsiyet, emeklilik durumu gibi kriterlere göre üçüncü yaş grubu turistlerin önem verdiği hususların farklılık gösterdiği bilinmektedir (Lee, Tsai & Tsang, 2012; Özdiçiner, 2010; Hartman & Qu, 2007; Wuest, Emenheiser & Tas, 2001; Wei, Ruys & Muller, 1999; Shortt & Ruys, 1994). Ancak üçüncü yaş grubunun, çok iyi tanımlanmış bir pazar dilimi olarak kabul etmenin güçlüğü ve tam heterojen özellik göstermediği de kabul edilmektedir (Callan & Bowman, 2000; Batra, 2009; Chen & Shoemaker, 2014). Örneğin, Tayland'ı ziyaret eden üçüncü yaş yabancı turistlerin seyahat seçiminde genellikle, paket turu, etkinlik olarak yürüyüşü ve kendi yaş grubundaki kişilerle olmayı tercih ettikleri; motivasyonlarının temelinde rutini değiştirmek ve yeni bir kültürü deneyimlemenin olduğu; güvenlik ve yaş grubuna özel imkânların bulunmasını önemsedikleri ortaya koymuştur (Batra, 2009).

Üçüncü yaş turizminde, katılımcıların psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçları dikkate alınması önemlidir. Tayvanlı üçüncü yaş turistlerinin seyahat motivasyonlarını inceleyen bir çalışmada, hayatından hoşnut olan üçüncü yaş grubu kişilerin daha fazla seyahat eğiliminde olduğu ve bu kişiler için turizm çekicilikleri arasında uygun eğlence imkânlarının bulunması gerektiği vurgulanmaktadır (Bai, Hu & Wu, 2009). Aynı çalışmanın sonuçlarına göre, üçüncü yaş turistlerinin seyahat motivasyonlarında yenilik arayışı ve keşfetmek, benzersiz deneyimler yaşamak gibi faktörlerin önemli olduğu ortaya konmuştur. Günümüz üçüncü yaş turistlerinin geleneksel dinlenme ve sağlık odaklı beklentilerden farklılaştığı bir başka çalışmada da vurgulanmıştır. Chen ve Shoemaker (2014)'e göre, günümüzün üçüncü yaş turistleri, 20 yıl öncekilere kısmen farklıdır. Üçüncü yaş turistleri, geleneksel yaş grubu özelliklerini taşımaya devam etse de, bugün daha çok "çocuklaşmaktadırlar".

Üçüncü yaş turistlerinin seyahat motivasyonlarında içsel temelli itici faktörlerden çok, destinasyon özelliklerine dayalı çekici faktörlerdir (Prayag, 2012). Üçüncü yaş grubunun destinasyon seçiminde önem verdiği konulardan olan güvenlik, medikal imkânlar, iklim, etkinlik ve festivaller, tarihî ve sanatsal çekicilikler, doğal manzaraların varlığı hem destinasyon hem de konaklama işletmelerinin dikkat etmesi gere-

ken faktörlerdir (Losada, Alen, Nicolau & Dominguez, 2017). Ancak üçüncü yaş grubunun destinasyon seçiminde tüm destinasyonlara uygulanabilecek kriterlerden söz etmek mümkün değildir. Bu nedenle, kültür, manzara, turistik imkânlar, hizmet gibi faktörler geçerli olsa da her destinasyonun kendi çekiciliklerini değerlendirmesi gerekir (Prayag, 2012). Buna ek olarak Chen, Liu & Chang (2013), üçüncü yaş grubunun seyahat ve konaklamalarında özel müşteri hizmetleri uygulanması önermektedir. Araştırmalarının sonuçlarına göre, böyle bir hizmette başlıca sağlık imkânları, mental öğrenme, benzersiz turizm deneyimleri, özel terapiler, rahatlama, sağlık ve diyet ile sosyal etkinliklere yer verilmelidir.

Üçüncü yaş grubunun konaklama tercihleri de bazı farklılıklar gösterir. Callan ve Bowman (2000) tarafından yürütülen araştırmaya göre, bu yaş grubu için konaklama imkânlarından ziyade çalışanın nezaket, yanıt verebilme ve samimiyeti gibi tutum ve davranışları önem kazanmaktadır. Konaklama tesisi seçiminde ise çeşitliliğe rastlanmaktadır. Örneğin, standartları için zincir otelleri veya kişiye özgü hizmetler için küçük otelleri tercih edebilmektedirler. Aynı araştırmada, üçüncü yaş turistlerinin önem verdiği özellikler arasında şunlar saptanmıştır: oda fiyatından ziyade fiyata oranla odanın değeri, temizlik, emniyet ve güvenlik, otelin tanınırlığı, otelin konumu, indirim imkânı, yatak odasının dekorasyonu, otopark, dinlenme/rahatlama alanları, sigarasız ortamlar, manevra imkânı sağlayan engelsiz alanların bulunması.

Alen, Losada ve Dominguez (2016)'in araştırma sonuçlarına göre, İspanya'da üçüncü yaş bireylerin seyahat tutumlarında, yaş faktörünün tek başına seyahat eğilimlerini açıklamadığı, buna karşın bazı sosyo-demografik ve sosyo-kültürel özelliklerinin birlikte seyahat kararlarını etkilediği görülmektedir. Bilindiği gibi, bireylerin seyahat motivasyonu, içsel enerji ve isteklerine bağlı olarak itici, destinasyonun çekiciliklerine bağlı olarak çekici faktörlerin etkisiyle ortaya çıkmaktadır (Bai ve ark., 2009). Üçüncü yaş grubuna yönelik çekici ve itici faktörleri saptamaya yönelik çok fazla çalışmaya rastlanmamaktadır. Yukarıda yer verilen mevcut araştırmalara bakıldığında, genel seyahat motivasyonu ile benzerlik gösterse de, üçüncü yaş grubu için itici faktörler arasında dinlenme, sağlık, sosyalleşme gibi faktörlerin, çekici faktörler arasında da rahat ulaşım ve konaklama imkânları; uygun iklim; tarihi, sanatsal, kültürel ve doğal çekicilikler; uygun dış mekân rekreasyon alanları, bazı medikal imkânlar, güvenlik gibi faktörler öne çıkmaktadır.

Dünya Turizm Örgütüne göre, sağlık turizmi gelecekte gelişirken, üçüncü yaş grubu da turizmin önemli katılımcı grubu olacaktır. Bu nedenle üçüncü

yaş grubunun turizm olgusu içinde sık sık sağlık turizmi kapsamında ele alındığı görülmektedir. Hatta sağlık turizminin bir alt dalı olarak kabul edilmektedir (İştar, 2016). Benzer biçimde, erişilebilir turizm ile üçüncü yaş turizmi de yakın ilişkili olarak değerlendirilmektedir (Alen, Dominguez & Losada, 2012). Ancak günümüzde, yüksek satın alma gücüyle gelen ekonomik katkıları ve tüm yıla yayılan tatil anlayışları ile önemli bir turizm türü olarak kabul edilmektedir. Yapılan çalışmalarda, genellikle üçüncü yaş bireylerin turizm davranışları ya da motivasyonları belirlenirken, doğrudan otellerle ilgili bir çalışma (Albayrak, Caber & Bideci, 2014) dışında, destinasyon temelinde herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Üçüncü yaş grubunun genellikle, tatil için gittiği yerde yürüme, golf, rehberli turlar, doğa parklarını, tarihi yerleri ve müzeleri ziyaret etmek gibi etkinlikler beklediği bilinmektedir. Ayrıca, yerli kültürü yakından tanımak da önemli bir tatil kazanımı olarak düşünülmektedir (Batra, 2009). Üçüncü yaş grubunun turizm davranışına bakıldığında, davranış, motivasyon ve seyahatlerindeki belirleyici unsurlar ve destinasyon özellikleri açısından kültür ya da uluslara göre çok fazla değişmeyen evrensel beklentiler içinde oldukları görülmektedir (Balderas-Cejudo, Rivera-Hernaes & Patterson, 2016). Buradan hareketle, YDŞ'lerin üçüncü yaş turizmi için destinasyon temelindeki beklentilerinin etkili bir şekilde karşılanmasında önemli bir rehber olabileceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Üçüncü yaş turizmindeki temel motivasyon şehirin veya gidilecek yerin özellikleri ile ilgilidir. Bu açıdan yerel yönetimlerin konuyla ilgili bilgi, beceri ve destekleri, bu turizmin planlanmasında ve sürdürülebilmesinde önemlidir. Üçüncü yaş turizminde YDŞ temasından yararlanılmasına dayalı olarak hazırlanan bu çalışmada, Türkiye'de YDŞ unvanını almış üç şehir olan Muratpaşa/Antalya, Kadıköy/İstanbul ve Mersin Büyükşehir Belediyeleri YDŞ ile sorumlu kurumlar olarak araştırma kapsamına alınmıştır. Muratpaşa ve Kadıköy il temelinde düşünüldüğünde belli oranda turizm altyapısı mevcut bölgeler içindedir. Mersin ise daha çok iç turizm odaklı bir bölgedir. Bu YDŞ'lerde üçüncü yaş turizmi için gerekli çekicilikler açısından başlıca paydaşlardan olarak, ayrıca YDŞ'lerden sorumlu birimler olarak "yerel yönetimler ne düşünmektedir, geleceğe yönelik neler yapabilir?" bu araştırmanın temel sorusudur. Bu doğrultuda, (Shawn) Jang ve Wu (2006) tarafından geliştirilmiş olan "Üçüncü Yaş Seyahat Motivasyonu" faktörleri, bu araştırmanın rehber soruları olarak ele alınmıştır.

Destinasyon bağlamında önemli rol üstlenmekle birlikte yerel yönetimler, turizmden daha geniş alanda faaliyet gösteren kurumlardır. Bu nedenle turizm ve destinasyon geliştirme gibi konularda bilgi, beceri ve deneyimleri sınırlı olabilir. Öte yandan, geleceğe dönük planlama ve düşüncelerin belirlenmesinde, henüz belirsiz bir durum için bireylerin fikir ortaya koymada zorlanabileceği de bilinmektedir. Bu tür durumlarda, belirsizliği azaltmak, olası veya alternatif durumlarla bireylerin düşünme ve karar vermelerini destekleyen bir yöntem olarak Senaryo Analizinden yararlanılmaktadır. Senaryo Analizi, belirsiz bir durum veya ileriye dönük durumlarda alternatifler, "eğer... olursa" gibi seçeneklerle karar vermeye yardımcı olan bir yaklaşımdır (Döll, 2004). Bu çalışmada nitel ağırlıklı Senaryo Analizi'nden yararlanılmıştır.

Senaryo Analizinin geliştirilmesinde (Shawn) Jang ve Wu (2006)'ya göre üçüncü yaş turizminin motivasyon unsurları şunlardır: *Ego-pekiştiriciler; özsaygı; bilgi arayışı; dinlenme; sosyalleşme; temizlik ve güvenlik; çevre imkânları, etkinlik, maliyet ile doğal ve tarihi yerler*. Bu faktörler ve faktörlerin altındaki ifadeler yardımıyla beş senaryo geliştirilmiştir. Katılımcıların yanıt vermesini kolaylaştırmak amacıyla her bir senaryo için çoktan seçmeli ifadeler yanında, "diğer" seçeneği ile açık uçlu yanıt imkânı da sağlanarak, yarı-yapılandırılmış görüşme biçiminde uygulanmıştır.

Senaryo formları Muratpaşa, Kadıköy ve Mersin belediyelerinden ilgili yetkililerle görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Veri toplama Ocak-Nisan 2019 tarihlerinde tamamlanmıştır. Görüşülen kişi sayısı sırasıyla 20, 21 ve 22 olmak üzere toplam 63 kişidir. Katılımcı grubu, YDŞ ve sosyal hizmetler faaliyetleriyle sorumlu birimler olduğu belirtilen, Halkla İlişkiler, Özel Kalem, Sosyal Hizmetler çalışanlarından oluşmaktadır.

Veri analizinde frekans ve betimsel analizden yararlanılmıştır. Katılımcılardan elde edilen bulguların daha sağlıklı değerlendirilebilmesi için araştırmanın bu aşamasında belediyelerin yayınladıkları Stratejik Planlar ve Faaliyet Raporları da incelenirken, ulaşılabilen daha eski tarihli planlar da değerlendirmede dikkate alınmıştır. Bu şekilde, verilerin daha doyurucu biçimde değerlendirilmesine özen gösterilmiştir. Elde edilen bulgular önce tek tek belediyeler temelinde, daha sonra topluca ele alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1'de, soru formunda yer alan senaryolara verilen yanıtların sıklığı, araştırma bölgeleri temelindeki dağılımı izlenebilir. Araştırma konusu ve amacı açısından, araştırma verileri önce bölgeler temelinde, daha sonra genel olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Yanıtlarının YDŞ'lere Göre Dağılımı

İfade	Mersin (22)	%	Muratpaşa (20)	%	Kadıköy (21)	%	Toplam (63)	%
SENARYO 1: Yaşlılara özen gösterilmesi son derece önemli ve insani bir durumdur. Şehrinizdeki yaşlı dostu imkanları, yerli halkınızı memnun etmektedir. Ancak bu imkanların dışarıdan gelen turistleri de memnun etmesi için yeni atılımlar yaptığımız ve bazı planları hazırladığımız düşünüldüğünde, bu planlarımızda neler olurdu?								
ÜYT**'lerin ilgisini çekecek kültürel unsurlar ve etkinliklerin düzenlenmesi veya desteklenmesi	9	41	16	80	10	48	35	56
ÜYT' lere rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sağlanması	6	27	11	55	5	24	22	35
Şehir içi ulaştırma hizmetlerinin ÜYT'lere göre düzenlenmesi	6	27	5	25	10	48	21	33
ÜYT'lerin birlikte geldikleri grupla veya yerli halkla sosyalleşme imkanlarının geliştirilmesi	5	22	10	50	5	24	20	32
ÜYT'lerin ilgisini çekecek kültürel ve doğal güzelliklere erişim imkânlarının sağlanması	6	27	8	40	8	38	22	35
SENARYO 2: "Yaşlı Dostu" markasına bağlı olarak Şehrinize, üçüncü yaş grubu turistler yoğun olarak gelmeye başladılar ve şehir bir turistik destinasyon haline geldi. Ancak ÜYT'lerin kalacak yerlerinin sağlık ve konfor bağlamında bazı farklı teknik düzenlemeler gerektirdiğini düşünmekteyiz. ÜYT'lerin konaklayacakları otellerde nelerin farklı yapılmasını istersiniz?								
Asansörler yeniden düzenlenmeli	2	9	8	40	4	19	14	22
Tekerlekli sandalye rampası sayısı artırılmalı	2	9	10	50	14	67	26	41
Yemek ve menüler farklı düzenlenmeli	10	45	9	45	9	43	28	44
Refakatçiler olmalı	3	14	9	45	4	19	16	25
Doktor olmalı	4	18	7	35	7	33	18	29
Uygun kat planı yerleşimi olmalı (sessiz ve ulaşımı kolay oda gibi)	12	55	17	85	10	48	39	62
SENARYO 3: Şehriniz, "Yaşlı Dostu", sakın ve yavaş bir yerdir. Bu yapı yaşlıları cezbeden özelliklerdir. Ancak şehrin turizme açılmasıyla, ÜYT'lere yönelik aldatılma, kapkaç, korkutma, düşme, yararlanma ve saldırıya uğrama gibi güvenlik tehditlerini artacağını ve bunun da yerleşik yaşlıları da etkileyeceğini düşünüyor musunuz?								
ÜYT'lere yönelik aldatılma, kapkaç, korkutma, düşme, yararlanma ve saldırıya uğrama gibi güvenlik tehditlerini artacağını ve bunun da yerleşik yaşlıları da etkileyeceğini düşünüyorum	13	59	11	55	12	57	36	57
ÜYT'lere yönelik aldatılma, kapkaç, korkutma, düşme, yararlanma ve saldırıya uğrama gibi güvenlik tehditlerini artacağını ve bunun da yerleşik yaşlıları da etkileyeceğini düşünmüyorum	8	36	7	34	9	43	24	38

Tablo 1. Katılımcı Yanıtlarının YDŞ'lere Göre Dağılımı (Devamı)

İfade	Mersin (22)	%	Muratpaşa (20)	%	Kadıköy (21)	%	Toplam (63)	%
SENARYO 4: Şehrimizde, Belediyemizin düzenlediği çeşitli festivaller ve sosyal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu tür sosyal ortamlar ÜYT'lerin de tanışıp sosyalleşebileceği imkânları sunacak şekilde düzenlenirse, yerli halk ve turistlerin etkileşimi ve sosyalleşmesi artar. Bu farklı bütünleşme ortamı şehre ayrı bir zenginlik ve renk katabilir. Bunu hayata geçirmek için öncelikle yapacağınız düzenlemeler neler olurdu?								
Festivallerin tanıtımını yapmak	5	23	9	45	3	14	17	27
ÜYT için özel festival turları yapmak	3	14	12	60	7	33	22	35
Festival alanlarını yaşlılara göre yeniden düzenlemek (dinlenme, bekleme ve yemek vb.)	14	64	13	65	14	67	41	65
Yaşlılara uygun oyun/etkinlik alanları oluşturmak (bingo/tombala, briç vb. oyunlar, film ve söyleşi vb. etkinlikler)	5	23	9	45	12	57	26	41
SENARYO 5: Şehrinize gelen ÜYT'nin evlerine döndüklerinde, şehrinizle ilgili olarak yaşadıkları deneyimleri dost ve arkadaşlarına anlatmalarını, unutulmaz anılarını yaşatmalarını ve şehri hep hatırlamalarını istiyorsunuz. Bu konuda neler yapmak istediniz?								
Alış veriş ve hediyelik eşya imkanlarını arttırdım	9	41	8	40	8	38	25	40
Tüm turu videoya çeker, onlara hediye ederdim	13	59	16	80	8	38	37	59
Sosyalleşmelerini sağladım	3	14	13	65	9	43	22	35
Yılbaşı vb. özel günlerde kartpostal gönderirdim	3	14	7	34	6	29	16	25

* % Hesaplamalarında rakamlar yukarı yuvarlanmıştır.

** ÜYT: Üçüncü Yaş Turistler

Mersin İle İlgili Değerlendirme

Mersin Büyükşehir Belediyesinin çalışanların değerlendirilmesinden önce stratejik planlar üzerinden değerlendirme yapılması daha doğru olacaktır. Belediyenin 2007-2011 stratejik planına bakıldığında belediyecilikte fırsatları, tehditleri, güçlü yönleri ve gelişmeye açık yönleri ortaya koyan bir tablo oluşturulduğu görülmektedir. Bu tabloda en çok dikkati çeken konu turizmin fırsatlar arasında değerlendirilen bir konu olmasıdır. Turizmin gelişmesine yönelik faaliyetler bu planda öneri boyutunda yerini almıştır. Stratejik amaçlarda da performans göstergeleri arasında turizmin geliştirilmesine yönelik faaliyetlerin belirlendiği dikkati çekmektedir. Diğer taraftan, dağ ve yayla turizminin gelişimi, tarihi binaların ve ören yerlerinin restorasyon işlerinin yapılarak turizme açılması fırsatlar arasında belirtilmiştir. Ancak yaşlılara ilişkin belirgin bir faaliyetin bu planda yer almadığı görülmüştür. Bu noktadan hareketle 2000'li yılların son yarısında Mersin Belediyesi'nde yaşlılara ilişkin özel bir çalışmanın yer almadığı, turizmin de sınırlı bir çerçevede

değerlendirildiği söylenebilir. Diğer yandan, en son revize edilip yayınlanan 2017-2019 Stratejik Planında (MBB-SP, 2015) yaşlılara ve kültürel etkinliklere yönelik maddelerin eklendiği ve bir kısmının hayata geçirildiği anlaşılmaktadır. Daha iyi bir değerlendirme yapılabilmesi için stratejik plan ve görüşmelerin birlikte değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Bu amaçla, Belediye çalışanlarından, çoğunluğu büro personeli olmak üzere 22 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Belediye çalışanlarının üçüncü yaş turistlerinin rahat ettirilmesinde en sık önerdikleri konu ÜYT'lerin ilgisini çekebilecek kültürel etkinliklerin düzenlenmesi olmuştur (%41). Belediyenin stratejik planlarına bakıldığında bu önermenin sadece ÜYT'ler için değil aynı zamanda Mersin'de yaşayan halk için de geçerli olduğu söylenebilir. Belediye'nin yayınlamış olduğu 2017-2019 Dönemi Revize Stratejik Plan'da desteğe ve bakıma muhtaç yaşlı nüfusun çok olduğu belirtilmiş ve özellikle bu ve bu gibi dezavantajlı gruplar için eğitsel, kültürel ve sosyal ihtiyaçların karşılanması

yönelik hizmet merkezlerinin olmadığı vurgulanmıştır (MBB-SP, 2015). Stratejik Hedef 9.1.3. altında da diğer gruplarla birlikte yaşlılara yönelik de sosyal hizmet faaliyetleri sunmanın hedeflendiği görülmüştür. Her ne kadar performans göstergelerinden bu sosyal hizmetlerin içeriğine ilişkin bilgi edinilemese de genel olarak Mersin ilinde yaşayan yaşlılar için de yaşam koşullarını iyileştirme çalışmalarının gündemde olduğunu söylemek mümkündür. Yerel halkın sosyal koşullarında iyileştirmelerin gerçekleştirilmesinden sonra turistler için de özel kültürel etkinliklerin desteklenebileceği varsayılabilir. Günümüzde ise durum genel olarak yaşlıların yaşam koşullarını düzenleme boyutundadır.

ÜYT'lerin konaklama ve yeme içme gibi konforuna ilişkin belediye çalışanları özellikle ulaşılabilir konaklama imkanları (%55) ve yaşlılara uygun menülerin önemi (%45) tekrarlanmıştır. Bu durum belediye çalışanları tarafından ÜYT'lerin özsaygısını pekiştiren unsurların desteklendiği şeklinde yorumlanabilir. Mersin'deki otellerin verdiği hizmet konusunda kesin kanıtlar bulunmamakla birlikte belediyeye ait 46 otel, pansiyon, yurt ve apart otel kapsamında tesis olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan stratejik planda otel doluluk oranlarının yeterince yüksek olmadığı, 2019'da hedeflenen doluluk oranının %45 olmasından anlaşılmaktadır (MBB-SP, 2015). Turizmin gelişmekte olduğu Mersin'de ilk etapta bu tesislerdeki kat planlarının düzenlenmesi ve erişilebilir konaklama imkanları sunulması sağlanabilir. Tesislerin menülerinde yaşlılara uygun diyetlerin uygulanması da kolaylıkla hayata geçirilebilecek uygulamalardandır. Daha sonra belediye belgeli tesislerin belgelendirme kriterlerinde de iyileştirmelere gidilebilir.

Güvenlik anlamında belediye çalışanlarının bir kısmı (%59) ÜYT sayısının artmasıyla güvenlik ihlallerin artabileceğini düşünmektedir. Katılımcılardan biri (Katılımcı-30) bu durumu gerekli planlamanın olmaması ile açıklamıştır. Diğer yandan bunun etkili olacağını düşünmeyenler de bulunmaktadır (%36). Daha doğru bir ifadeyle, güvenlik ihlallerini turizmle ilişkilendirmedikleri anlaşılmaktadır. Katılımcılardan birinin (Katılımcı-31) "hangi şehirde olursak olalım maalesef bu tür çirkin olayların önüne geçilememektedir" şeklinde ifadesi bu düşünceye örnek gösterilebilir.

Belediyenin faaliyet alanları incelendiğinde konseratuvar hizmetleri kapsamında müzik festivalleri, ses ve halk oyunları yarışmalarının yer aldığı görülmektedir. Ayrıca tiyatro festivaline katılımın da yüksek olduğu anlaşılmaktadır (2017- 2019 dönem içi 3,667 kişi). Stratejik planda yer alan bu faaliyetler temelde yeterli olarak algılanabilir. Ancak yapılan görüşmelerde belediye çalışanlarının yaşlılar için festival alanlarında özel düzenlemeler yapılabileceğini vurguladıkları anlaşıl-

mıştır (%64). Bu görüş belediye çalışanlarının, yaşlıların sosyal faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik olumlu tutumlar içerisinde olduğu şeklinde yorumlanabilir. ÜYT'lerin motivasyonunu sağlamada ego pekiştiriciler açısından belediye çalışanlarının önerileri seyahatlerin videoya çekilip turistlere hediye edilmesi (%59) ve hediyeelik eşya imkanlarının artırılması (%41) boyutunda kalmaktadır. Bu noktada video çekimleri vb. hizmetlerin seyahat acenteleri tarafından gerçekleştirilmesi önerilebilir çünkü belediyelerin turistleri ayrı ayrı takip ederek deneyimlerini kayıt altına alması mümkün değildir. Hediyeelik eşya imkanlarında ise belediyenin desteği sağlanabilir. Stratejik planın 7.3 sayılı *kültür, sanat ve turizm alanında çalışmalar gerçekleştirerek, kültürel değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması* amacı doğrultusunda 15 farklı kurs açılmaktadır. Ayrıca, Halk Eğitim Merkezi bünyesinde (MHEM, 2019) seramik ve cam teknolojisi, ahşap teknolojisi ve el sanatları teknolojisi gibi kurslarda verilen eğitimle kursiyerlerin hediyeelik eşya üretmeleri ve belediye kanalıyla bunların uygun fiyatlı satışı mümkün hale getirilebilir. Böylece, hem yerel ekonomiye katkı sağlanmış hem de turistlere Mersin'e özgü hatıra eşya alma imkanı sağlanmış olur.

Muratpaşa İle İlgili Değerlendirme

Muratpaşa Belediyesi'nin değerlendirmesinde sadece 2015-2019 Stratejik Planına ulaşılabilmiş ve değerlendirmeler bu kapsamla sınırlandırılmıştır. Görüşmede memur, eğitimci, diyetisyen, sosyolog, tekniker, etkinlik sorumlusu, meslek danışmanı, İK uzmanı, birim sorumlusu ve müdür gibi farklı profile sahip toplam 20 kişiden görüş sağlanmıştır.

Muratpaşa Belediyesi çalışanlarının ÜYT'ler ile ilgili görüşleri incelendiğinde kültürel etkinliklerin ÜYT'lerin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmesi önerisinin en sık tekrarlanan görüş olduğu ortaya çıkmıştır (%80). Belediyenin son dönem stratejik planı incelendiğinde (2015-2019) Kültür, sanat, turizm ve spor faaliyetleri anlamında çeşitli önerilere yer verildiği görülmektedir (s: 82). Bunlardan biri de "Turizmi geliştirmek ve turizm alternatiflerini artırmak"tır. Ancak katılımcıların mevcut kültürel etkinlikleri ÜYT'lere göre düzenlenmesi gerektiğini vurgulaması stratejik planda belirtilen bu amacın ÜYT'ler için henüz düşünülmeyeceği şeklinde yorumlanabilir. Diğer taraftan, katılımcılardan yetkili bir kişi (Katılımcı-53) ÜYT'ler için işbirliklerinin oluşturulması önerisini şu şekilde aktarmıştır: "Otelciler ve rehberler odası ile birlikte ÜYT'ler ile ortak projeler ve işbirlikleri yapılabilir". Bu görüş belediyelerin ÜYT'lere uygun kültürel faaliyetlerin oluşturulabilmesi için diğer paydaşların desteğine ihtiyaç duyulduğu şeklinde yorumlanabilir.

Konaklama işletmelerine ilişkin ifadelerde en çok dikkati çeken kat planlarının ÜYT'lere göre düzenlen-

mesi önerisi olmuştur (%85). Muratpaşa Antalya sınırları içerisinde turistik bir bölge olması dolayısıyla tesislerin temelde turistik işletmeler olduğu bilinmektedir. Bu işletmelerin kat planları da genel yaş grubuna hitap eder şekilde düzenlenmiştir. Diğer taraftan, Muratpaşa Belediyesinin bulunduğu konum Antalya'nın diğer ilçeleri kadar turizm merkezi olarak değerlendirilemez. Bu bağlamda, Muratpaşa Belediyesi'nin desteği ve bilinçlendirmesiyle bu bölgedeki tesislerin ÜYT'lere uygun olarak düzenlenmesi sağlanabilir. Bu yolla, turizm potansiyeli artırılarak ÜYT'lerin tercih edeceği bir destinasyon haline gelebilir.

Güvenlik kapsamında verilen yanıtlar değerlendirildiğinde ise destinasyonlarda aldatılma, kapkaç, korkutma, düşme, saldırıya uğrama gibi güvenlik anlamındaki bütün olayların YDŞ veya ÜYT'lerin artması ile artabileceği düşünölmekle birlikte var olan güvenlik ihlallerinin her hâlükârda olabileceği belirtilmiştir. Muratpaşa Belediyesinden bir katılımcı (Katılımcı-36) güvenlik sorununun temel nedenini "şehrimiz çok göç alan bir şehir" diyerek göçe bağlamıştır. Muratpaşa Belediyesi'nin göç sorunu 2015-2019 Stratejik Planında tehditler arasında da sıralanan konulardan biridir. Başka bir katılımcı (Katılımcı-34) ise "yerleşik yaşlılar da kapkaç ve benzeri olaylarda hedef kitle olabilir. Şehrimizde yerleşik yaşlı nüfus da fazla" diyerek durumun turizmle bağdaştırmadığını ifade etmiştir. Başka bir katılımcı ise (Katılımcı-53) güvenlik sorununun "emniyet ve valilikçe gerekli düzenlemelerin yapılması ve önlemlerin alınması gerektiğini" belirterek üçüncü yaş grubu için genel olarak bilinçlendirmenin artırılmasına dikkati çekmiştir.

ÜYT'lerin dikkatini çekebilmek açısından belediye çalışanları mevcut festival alanlarının yaşlılara göre yeniden düzenlenmesi (%65) ve ÜYT'ler için özel festival turları düzenlenmesini (%60) önermişlerdir. Belediyenin Faaliyet Raporlarına (2018) bakıldığında özellikle yaşlılar için düzenlenmesi de yaşlılar için uygun olduğu söylenebilecek çok sayıda etkinliğin olduğu da görölmüştür. Briç Festivali ve fener alayı yürüyüşleri bunlara örnek gösterilebilir. Diğer yandan Stratejik planda (Hedef 4.7) 60 yaş üzeri vatandaşların topluma aktif katılımını sağlamak için çağdaş yaşlı modellerini uygulamak hedeflenirken 2018 yılında düzenlenen 54 etkinlikten sadece 2 tanesinin yaşlılara uygun olması, katılımcıların kültürel etkinliklerin artırılmasına yönelik görüş beyan etmelerini açıklar niteliktedir. 2008 Faaliyet raporlarında bu etkinliklerin hiçbirinin olmaması Belediyenin bu anlamda gelişme kat ettiğini göstermekle birlikte yaşlılar ve ÜYT'lere uygun festival ve etkinliklerin düzenlenmesi gelecek dönemlerde desteklenebilir.

Ego pekiştirici motivasyon unsurları olarak yapılan değerlendirmede ÜYT'lerin seyahatlerinin kayıt altına

alınmasının önemli bir motivasyon kaynağı olacağı görüştü öne çıkmıştır (%80). Daha önce Mersin Büyükşehir Belediyesinde olduğu gibi bu görevin acenteler tarafından desteklenmesi önerilebilir.

Kadıköy İle İlgili Değerlendirme

Araştırma kapsamında son olarak Kadıköy Belediyesi çalışanlarının görüşlerine yer verilmiştir. Belediye kapsamında planlama şefi, harita mühendisi, şehir plancısı, elektrik mühendisi, tekniker, mimar, müdür, memur gibi çeşitli alanlarda görevli 21 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Ayrıca belediye faaliyetleri 2007, 2016, 2017 ve 2018 raporları ile 2015-2019 Stratejik Planı incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, ÜYT'lerin en fazla, bilgi arayışı kapsamında değerlendirilebilecek kültürel etkinliklerin düzenlenmesine (%48) yönelik görüş bildirdikleri ve bunun aynı zamanda ÜYT'lerin kolay ulaşabileceği şekilde düzenlenmesinin de aynı oranda (%48) önemli olduğu dile getirilmiştir. Belediyenin ulaşım hizmetleri kendi içinde yeterli görölmekle birlikte İstanbul gibi nüfus yoğunluğunun fazla olduğu bir bölgede genel olarak trafik sorununun dikkate alındığı varsayılabilir. Ulaşılabilirlik sadece trafik anlamında değerlendirilmemiştir. Turistlerin bilgi arayışına ulaşılabilirliği farklı bir açıdan ele alan bir katılımcı (Katılımcı- 44) yabancı dil desteğinde sesli rehber anlatım ekipmanı ile önemli yerlerde bilgi anlatımı ile desteklenmeli" şeklinde görüş sunarak bilgi arayışına alternatif bir öneri sunmuştur.

Kadıköy Belediyesi sınırları içinde faaliyette bulunan konaklama işletmeleri için en sık vurgulanan motivasyon faktörü tekerlekli rampa sayısının artırılması yönünde olmuştur (%67). Belediye çalışmaları kapsamında hem yaşlılar hem de engelliler için kapsamlı çalışmaların uzun yıllardır gerçekleştirildiği faaliyet raporlarından anlaşılmaktadır. Örneğin, 2007 yılında yayınlanan faaliyet raporunda engelliler için özel araçların kullanıldığı "alo taksii" uygulamasının faaliyete geçtiği görölmüştür (Faaliyet Raporu, 2007). Çevre imkanları ve etkinlikleri kapsamında Kadıköy'de festival alanlarının yaşlılara göre yeniden düzenlenmesi (%67) ve yaşlılara uygun etkinlik alanlarının oluşturulması (%57) konularına değinilmiştir. Bunlara ek olarak katılımcılardan biri (Katılımcı-56) ÜYT'ler için "fiziki performanslarını göz önüne alacak şekilde koordinasyon yapılması" gerektiğini belirtmiştir. Festivallerinin tanıtımının yapılması ise düşük önemde (%14) algılanmıştır.

Kadıköy için yöneltelen bir diğer soru güvenlik üzerine olmuştur. Rakamsal olarak güvenliğin olumsuz yönde etkileneceği daha sık belirtilmiştir (%57). Ancak konu ile ilgili açıklamalara bakıldığında aslında bu durumun turizmle ilişkilendirilmediği anlaşılmaktadır. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde aktarmıştır

(Katılımcı-50): “İstanbul kozmopolit bir şehir. Kadıköy de İstanbul’da yer alan bir ilçe olduğu için suç unsuru ilçemizde, özellikle merkez bölgesinde görülebiliyor”.

Kadıköy’de ego pekiştiriciler kapsamında çok önemli olarak ifade edilen bir konu olmamakla birlikte sosyalleşmenin desteklenmesi diğer ifadelerle göre biraz daha (%43) önemli bulunmuş ve güvenlikle ilişkilendirilmiştir. Bir katılımcı (Katılımcı- 57) “güvenli olmayan şehir sosyal izolasyonu da beraberinde getirir” diyerek sosyalleşmenin güvenliğin sağlanmasıyla mümkün olacağını vurgulamıştır.

Alışveriş imkanlarının geliştirilmesi ve anı biriktirme daha geri planda kalmış olsa da önemlidir (%38). Ancak Kadıköy’ün yerel ürünü olarak değerlendirilebilecek eşya üretimine ilişkin herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Bunun eksikliğini bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir (Katılımcı-40): “Hazır tüketim ürünü olmayan, yerel özellik taşıyan ürün geliştirilmesi kaydı ile hediyelik eşya olmalı”. Bu konuda sorumlu paydaş olarak değerlendirilebilecek Halk Eğitim Merkezi kursları incelendiğinde son bilgilerin 2016 yılına ait olduğu, bu tarihteki kurslarda da yerel bir eğitimin yer almadığı görülmüştür.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Üçüncü yaş turizminin geliştirilmesinde YDŞ temasından yararlanılmasına yönelik bir öneri niteliğindeki bu çalışmada, Türkiye’de YDŞ ünvanı almış olan Muratpaşa/Antalya ve Kadıköy/İstanbul Belediyeleri ile Mersin Büyükşehir Belediyesi’nde yerel yönetim yetkililerinin konuyla ilgili görüşlerini incelenmiştir. Üçüncü yaş turizminde YDŞ gibi bazı ortak şehir veya destinasyon ölçütleri, bu turizmin gelişimi için başlıca zemini hazırlarken, ayrıca her bölgenin kendi çekiciliklerini değerlendirmesi (Prayag, 2012) gerekmektedir. Bu nedenle, bulgular araştırma alanındaki belediyeler bağlamında ayrı ayrı ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarıyla ilgili genel bir değerlendirmeye ise aşağıda yer verilmektedir.

YDŞ ünvanı almış olan üç belediyenin özellikle, kültürel unsurların ve etkinliklerin desteklenmesi konusunda daha önemli bir rolü olduğu ve konunun desteklendiği anlaşılmaktadır. Kültür ve eğlence bileşenleri, üçüncü yaş grubu için önemli özelliklerdir (Bai ve ark., 2009). Bununla ilişkili olarak değerlendirilebilecek “festival alanlarının yaşlılara göre yeniden düzenlenmesi” yüksek oranda (%65) kabul görmüştür. Ego pekiştirici motivasyon unsuru olarak tatillerinin kayıt altına alınması öne çıkan konulardan bir diğeridir. Genç neslin seyahatini kayıt altına alma konusunda kendine yeten bir yapıda olduğu tahmin edilebilirken üçüncü yaş turistleri açısından böyle bir uygulama

önemli bir motivasyon unsuru olabilir. Konaklama imkanları açısından yapılan incelemeye dayanarak, üçüncü yaş grubu turistlerin özsaygılarını koruyabilmeleri açısından seyahatleri süresince yardıma ihtiyaçları olmadan tatil yapma imkanının sunulmasının diğer konulardan daha önemli olduğu görülmektedir. Bu durum, üçüncü yaş grubunun fizyolojik ihtiyaçlarının farkında olunması (Beiler, 2014; Losada ve ark., 2016) açısından önem taşımaktadır. Belediyeler bu kapsamda üçüncü yaş grubu ihtiyaçlarına yönelik konaklama imkânlarının teşvik edilmesinde de öncü rol üstlenebilir.

Üçüncü yaş grubu turistlerin gittikleri “mekanlar da kendilerine uygun kat planlarının olması (%62) ve kendilerini özel hissetmelerini sağlayacak “yemek ve menülerin kendilerine uygun şekilde düzenlenmesi” (%44) özsaygılarını artıracak unsurlar olarak düşünülebilir. Belediyelerin işletmelere yaptırımları arasında bu gibi uygulamalar bulunmamakla birlikte, en çok bu konulara değinilmesi, belediye çalışanlarının yaşlılar konusunda yeterli düzeyde bilinçli oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Bu açıklamalara bağlı olarak, YDŞ’lerin aslında birer potansiyel üçüncü yaş turizmi destinasyonları olduğu söylenebilir. Ancak YDŞ ilan edilen bölgelerdeki bazı farklılıklar nedeniyle farklı algılamaların olduğu noktalar da bulunmaktadır. Bu noktada özellikle Kadıköy Belediyesi çalışanlarının görüşleri farklılık göstermektedir. Örneğin; ÜYT’ler için ilgi çekecek kültürel etkinlikler konusu her üç belediyede de en sık tekrarlanan konu olmuş, Kadıköy Belediyesi çalışanları aynı oranda ulaşılabilirliğin önemini vurgulamıştır. Bu durum İstanbul’daki trafik sorununun da gözardı edilmediği şeklinde yorumlanabilir. Kadıköy Belediyesi çalışanları konaklama konforuyla ilgili sorularda da diğer belediye çalışanlarından farklı bir görüşü daha sık tekrarlamış, en önemli konunun tekerlekli rampa sayısının artırılması olduğunu belirtmiştir. ÜYT’lerin ego pekiştirici motivasyonları Muratpaşa ve Mersin Belediyesi’nde tatilin kayıt altına alınması konularında yoğunlaşırken Kadıköy’de sosyalleşme imkanları daha fazla tekrarlanmıştır. Bu durum, Kadıköy’ün Türkiye’nin nüfuz yoğunluğu en fazla şehri olan İstanbul’da olması, İstanbul’un sosyal ve kültürel imkanlarının genişliği, diğer taraftan şehirleşme ve ulaşımındaki sıkıntıların varlığı ile açıklanabilir. En son YDŞ olan Mersin’de ise önemli bir farklılık tespit edilememiştir. Muratpaşa Belediyesi’nin farklılığı ise ilçenin turizm merkezlerinden biri olan Antalya’da olması ile açıklanabilir. Belediye çalışanları turizmin yerel kalkınma ve ekonomi üzerindeki konusunda daha bilinçlidir ve uzun süredir turizmle iç içe olmanın verdiği bilinç düzeyine sahiptir. Dolayısıyla, Muratpaşa Belediyesi çalışanlarının turizm konusunda yüksek bilinç düzeyine sahip olduğu için ifadelerin çoğunu ÜYT ile ilişkilendirdiği varsayılabilir.

Bu çalışma ile YDŞ'lerin üçüncü yaş turizminin geliştirilmesine dikkat çekilmesinde, Türkiye'den üç YDŞ ile önemli bir katkı sağlandığı düşünülmektedir. Türkiye'de üçüncü yaş grubu daha çok kış döneminde ılıman turizm bölgelerin başlıca ziyaretçileri arasında yer alsa da, henüz üçüncü yaş turizmine odaklanmış veya marka haline gelmiş bir bölge bulunmamaktadır. Kış sezonunun değerlendirilmesi ve üçüncü yaş turizminin geliştirilmesi, Türkiye Turizm Stratejisi (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2015)'nde de desteklenmektedir. YDŞ bu bölgeler için bir model olarak ele alınabilir.

Gerek mevcut YDŞ'lerde, gerekse üçüncü yaş grubunun mevcut halde ziyaret ettiği bölgeler açısından düşünüldüğünde, üçüncü yaş turizminin öncelikle destinasyon geliştirme düzeyinde ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Turizm geliştirme aşamasında ise yerel yönetimler, destinasyon çekiciliklerinin geliştirilmesinde başlıca aktörler arasında yer almaktadır (Syssner & Hjerpe, 2018).

Kendine özgü özellikleri gereği üçüncü yaş turizminin planlama ve yürütülmesinde yerel yönetimler başta olmak üzere, resmi ve özel kurumlara önemli görevler düşmektedir. Üçüncü yaş turizminin daha çok katılımcı motivasyonları açısından incelenen çalışmalardan farklı olarak, bu çalışmada motivasyonların destinasyon özellikleri ilişkisinden hareketle, destinasyonlardaki yerel yönetimlerin konuyla ilgili görüşleri incelenmiştir. Yerel yönetimler, yerel yönetim ve kalkınma sorumluluklarından gelen rolleri gereği, turizmin gelişmesinde önemli rol üstlenirler. Ancak bir bölgede turizmin belli bir oranda gelişmesinin ardından, turizmden daha geniş faaliyet alanı bulunan bu tür kurumların yetersiz kalabileceği dikkate alınarak (McLennan ve ark., 2014), iyi bir planlama yapılmalıdır. Gelecekteki araştırmalarda YDŞ'lerde sağlık ve rehabilitasyon kurumları, turizm işletmeleri gibi daha geniş arz sağlayıcıları içeren araştırmalar yürütülebilir.

KAYNAKLAR

Age Friendly World. (2018). Turkey. https://extranet.who.int/agefriendlyworld/search-network/?_sft_countries=turkey, Son Erişim Tarihi: 20 Aralık 2018.

ASTUD. (2014). Sağlık Turizmi Ankara Çalıştayı Sonuç Bildirgesi. <http://www.astud.org/calistay-raporu.pdf>. Son erişim tarihi: 11.09.2015.

Albayrak, T., Caber, M. & Bideci, M. (2014). Yaşlı Turistlerin Otel İşletmelerinde Önem Verdiği Ürün ve Hizmetler: Alman, İngiliz ve Hollandalı Turistlere Yönelik Bir Karşılaştırma, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25 (1), 62-74.

Alen, E., Dominguez, T. & Losada, N. (2012). New Opportunities for the Tourism Market: Senior Tourism and Accessible Tourism, *Visions for Global Tourism Industry. Creating and Sustaining Competitive Strategies.* (Editör: Kasimoglu, M. Rijeka). Intech., s. 139-166.

Alen, E., Dominguez, T. & Losada, N. (2016). The Impact of Ageing on the Tourism Industry: An Approach to the Senior Tourist Profile, *Social Indicators Research*, 127(1): 303-322.

Avcıkurt, C. (2003). The Mature Age Market in Europe and its Influence on Tourism, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(9), 141-154.

Aydın, D., Aypek, N., Aktepe, C., Şahbaz, R. & Arslan, S. (2011). Medikal Turizmin Geleceği. http://www.saglikturizmi.org.tr/saglikturizmi_dosyalar/saglik_turizmi_yayinlari/turkiyede-medikal-arastirma-08052012.pdf. Son erişim tarihi: 5 Ekim 2016.

Bai, B., Hu, C. & Wu, C.M.E. (2009). Affect, Travel Motivation and Intention: Senior Market, *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 33(1): 51-73.

Balderas-Cejudo, A., Rivera-Hernaez, O. & Patterson, I. (2016). The Strategic Impact of Country of Origin on Senior Tourism Demand: the Need to Balance Global and Local Strategies, *Journal of Population Ageing*, 9(4): 345-373.

Batra, A. (2009). Senior Pleasure Tourists: Examination of Their Demography, Travel Experience, and Travel Behavior upon Visiting the Bangkok Metropolis, *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 10 (3), 197-212,

Beiler, L. (2014). Innovative Hotelkonzepte für die Zielgruppe 50Plus, https://monami.hs-ittweida.de/frontdoor/deliver/index/docId/5079/file/LB_Lara_Beiler_Innovative_Hotelkonzepte_fuer_die_Zielgruppe_50_plus_NEU.pdf. Son erişim tarihi: 5 Ekim 2018.

- Buhalis, D. (2000). Marketing the Competitive Destination of the Future, *Tourism Management*, 21 (1), 97-112.
- Callan, R. J. ve Bowman, L. (2000). Selecting a Hotel and Determining Salient Quality Attributes: A Preliminary Study of Mature British Travellers, *International Journal of Tourism Research*, 2: 97-118.
- Caner, Ö. C., Gözün G., Hilwah, A. & Gökçe M. (2013). Yaşlı Dostu Şehirler: Kavramsal Çerçeve ve Örneklerle Değerlendirmeler, http://www.geriatri.org.tr/pdf/Yasli_Dostu_Sehirler_Baski11_11_2013.pdf. Son erişim tarihi: 5 Ekim 2018.
- Chen, S.C. & Shoemaker, S. (2014). Age and Cohort Effects: The American Sector of Senior Tourism, *Annals of Tourism Research*, 48: 58-75.
- Chen, K-H., Liu, H-H. ve Chang, F-H. (2013). Essential Customer Service Factors and the Segmentation of Older Visitors within Wellness Tourism based on Hot Springs Hotels, *International Journal of Hospitality Management*, 35: 122-132.
- Döll P. (2004) Qualitative-quantitative scenarios as a means to support sustainability-oriented regional planning. In: Marquina A. (eds) *Environmental Challenges in the Mediterranean 2000–2050*. NATO Science Series (Series IV: Earth and Environmental Sciences), vol 37. Springer, Dordrecht.
- DSÖ. (2015a). Dünya Sağlık Örgütü. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/43755/1/9789241547307_eng.pdf. Son erişim tarihi: 10 Eylül 2015.
- DSÖ. (2015b). Dünya Sağlık Örgütü. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/43755/1/9789241547307_eng.pdf. Son erişim tarihi: 10 Eylül 2015b.
- DSÖ. (2015c). Dünya Sağlık Örgütü.. Checklist of Essential Features of Age-Friendly Cities. http://www.who.int/ageing/publications/Age-friendly_cities_checklist.pdf. Son erişim tarih: 21 Ekim 2015.
- DSÖ. (2016). Dünya Sağlık Örgütü.. About the Global Network of Age-friendly Cities and Communities". <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/who-network/>. Son erişim tarihi: 05 Eylül 2016.
- Gülmez, Z. (2012). Türkiye’de ve Dünyada Sağlık Turizmi ve Çeşitleri: Sağlık Turizminin Ülkemizdeki Mevcut Durumu ve Bazı Ülkelerle Kıyaslanması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürsoy, Y. & Göral, R. (2015). Konaklama İşletmelerinde rekabet stratejisi olarak üçüncü yaş grubuna odaklanma ve 50plus hotels standartları, I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends and Indicators, Konya/ Turkey, 28-30 May 2015(1): 556-565.
- Hartman, J. D. & Qu, H. (2007). The Senior Travel Market: Do’s and Don’ts, *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 8(2): 67-81.
- Huang, L & Hsien-Tang, T. (2003). The Study of Senior Traveler Behavior in Taiwan, *Tourism Management*, 24(5): 561-574.
- Hunter-Jones, P. & Blackburn, A. (2007). Understanding the Relationship Between Holiday Taking and Self-Assessed Health: An Exploratory Study of Senior Tourism, *International Journal of Consumer Studies*, 31(5): 509–516.
- İleri Yaşlı Dostu Oteller. (2018). <http://otel.travelguide.com.tr/ileri-yas-otelleri>, Son erişim tarihi, 12 Mart 2018.
- İştar, E. (2016). Health Tourism in Turkey: A Study on Newspapers, *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 1 (3): 26-35.
- KB-SP (Kadıköy Belediyesi Stratejik Planı). (2015). Kadıköy Belediyesi Stratejik Planı 2015-2019. http://www.kadikoy.bel.tr/Documents/file/GeneralContent/Stratejik_plan-f54d06ff-ed36-482c-8e9f-b137af23c336.pdf. Son erişim tarihi: 15 Ocak 2019.
- Karasu, Ç. (2009). Sağlık Turizminde Yeni bir Konsept: “Uzun Yaşam Köyleri”, *Journal of Medical Sciences*, 29 (5): 117-119.
- Lee, L. Y-S., Tsai, H. & Tsang, N. K. F. (2012). Selection of Outbound Package Tours: The Case of Senior Citizens in Hong Kong, *Journal of China Tourism Research*, Special Issue: Chinese Consumer Behaviors and Psychology in Tourism Settings, 8 (4), 450-468.
- Lieux, E.M, Weawer, A., & McCleary, K.M. (1994). Lodging Preferences of The Senior Tourism Market, *Tourism Management*, 21 (4): 712-728.
- Losada, N., Alen, E., Dominguez, T. & Nicolau, J. L. (2016). Senior Tourists Accommodation Choices, *International Journal of Hospitality Management*, 66: 24-34.
- MB-SP. (2015). Muratpaşa Belediyesi Stratejik Planı 2015-2019. <https://muratpasa-bld.gov.tr/PnlErisim/UploadedItems/2015stratejik.pdf>. Son erişim tarihi: 15 Ocak 2019.
- MBB-SP. (2015). Mersin Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı 2015-2019. <https://www.mersin.bel.tr/doc/mbb-2015-2019-stratejik-plani>. Son erişim tarihi: 15 Ocak 2019.
- McLennan, C.L.J., Ritchie, B.W., Ruhanen, L. M. & Moyle, B.D. (2014). An Institutional Assessment of Three Local Government-Level Tourism Destinations at Different Stages of the Transformation Process, *Tourism Management*, 41, 107-118.

MHEM. (2019). Mersin Halk Eğitim Merkezi. <http://mersnhem.meb.k12.tr/tema/icerik.php?KATEGORINO=655504&git=1>, Son erişim tarihi: 15 Ocak 2019.

Özdipiner, S. N. (2010). Yaşlı Alman Turistlerin Tatil Tatmini: Hastalık ve alışma Durumlarına İlişkin Bir Araştırma, *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 2 (4), 25-40.

Prayag, G. (2012). Senior Travelers' Motivations and Future Behavioral Intentions: The Case of Nice, *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 29 (7): 665-681.

(Shawn) Jang, W. & Wu, C.-M. E. (2006). Seniors' Travel Motivation and the Influential Factors: An Examination of Taiwanese Seniors, *Tourism Management*, 27(2): 306-316.

Shortt, G. & Ruys, H. (1994). Hotel Security: The Needs of the Mature Age Market, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 6 (5): 14-19.

Syssner, J. & Hjerpe, M. (2018) Swedish Destination Management Professionals' Expectations of Local Governments, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 18, 24-41.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2016). http://eyh.aile.gov.tr/data/5641f0bc369dc5f67cee88d0/Aile%20Kitap_SON.pdf. Son erişim tarihi: 15 Eylöl 2016.

T.C. Sağlık Bakanlığı. (2015a). Sağlık Bakanlığı Stratejik Plan 2010-2014. <http://pydb.saglik.gov.tr/documents/stratejikplan.pdf>. Son erişim tarihi: 05 Eylöl 2015.

T.C. Sağlık Bakanlığı. (2012). Sağlık Turizmi Faaliyet Raporu 2012. <http://www.saglik.gov.tr/SaglikTurizmi/dosya/1-80292/h/trsaglik-turizmi-2012-faaliyet-raporu.pdf>. Son erişim tarihi: 30 Eylöl 2015b.

T.C. Költer ve Turizm Bakanlığı. (2015). Türkiye Turizm Stratejisi 2023. www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/03/20070302-17-1.doc. Son erişim tarihi: 01 Eylöl 2015.

TUİK - Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). Nüfus Projeksiyonları ve Tahminleri. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=39&kust_id=11.19.7.2014. Son erişim tarihi: 05 Eylöl 2015a.

Wei, S., Ruys, H. & Muller, T. E. (1999). A Gap Analysis of Perceptions of Hotel Attributes by Marketing Managers and Older People in Australia, *Journal of Marketing Practice: Applied Marketing Science*, 5 (6/7/8): 200-212.

World Population Ageing. (2015). <http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/PopulationAgeingAndDevelopment2015.pdf>, Son erişimTarihi: 14 Kasım 2016.

Wuest, B., Emenheiser, D. & Tas, R. R. (2001). Is the Lodging Serving the Needs of Mature Consumers? A Comparison of Mature Travelers' and Lodging Managers' Perceptions of Service Needs?, *Journal of Hospitality & Leisure Marketing*, 8 (3/4): 85-96.

Extensive Summary

Age-Friendly City (AFC) Concept in Development of Senior Tourism

Meryem AKOĞLAN KOZAK, Dilek ACAR*, Ebru ZENCİR ÇİFTÇİ

Introduction

The more the older population increases in the world, the regulations and implementations are developed for the quality of life of the older population. In parallel with the world tourism projections, increasing senior tourism is expected to be increased in Turkey. Senior tourism is known to be valuable depending on its non-seasonal, and relatively high-income potentials. Turkey's major benefits for senior tourism are medical and healthcare facilities, historical and natural environment, and also for close-North parts, geographic proximity and warm air. As to senior people's socio-physiological and, in some cases, socio-economical features, the travel and destination environment requires some qualifications for seniors' well-being.

Seniors' quality of life is actually held within a wider view such as The Age-Friendly City (AFC) concept developed by World Health Organization (WHO). The purpose of AFC is to enable the cities accessible to all seniors. On the other side, AFC's could be valuable model for senior tourism. Thus, this study mainly suggests developing the senior tourism in AFC's. In senior tourism, the destination factors gain more importance than the personal motivational factors. As known, local governments are among the main shareholders in tourism with their crucial role in supplying main city facilities. In this research, the certified AFC's in Turkey, Muratpaşa/Antalya and Kadıköy/Istanbul Municipalities and Mersin Metropolitan Municipality were examined the case to be ready for the senior tourism.

Conceptual Background

The travel motivations of seniors are differentiated from health issues, which were the main motivations in the past decades, to social, cultural, and enjoyment requirements that are increasing in last years. Thus, senior tourism relates both social and health and well-being tourism. Together with governmental regulations, tourism suppliers such as hotels, transportation firms and some emerging destination organizations take into consideration seniors' requests and needs.

In senior people's travel decisions, the destination features and facilities are the major factors than other personal intrinsic motivations (Prayag, 2012). As crucial shareholders of tourism destinations, local governments have a crucial role in destination planning and management. Population ageing and urbanization as the two global trends that together comprise major forces shaping the 21st century, WHO developed The Age-Friendly City (AFC) concept (announced in 2006, implemented in 2010), to guide and certify the cities convenient for older peoples daily life.

The main components of AFC are outdoor spaces and buildings, transportation, housing, social participation, respect and social inclusion, civic participation and employment, communication and information, community support and health services. Since the AFC's target the local older people, as could be seen, those issues are related to senior tourism in some respects. In this context, the main purpose of this study is to draw attention to the AFC's could be developed as senior tourism destinations.

In the literature, senior tourism studies mainly aim at seniors' travel motivations, satisfaction, and hotel preferences. However, some studies reveal that seniors' are increasingly in search of other factors such as socio-cultural, enjoyment (Losada, Alen, Nicolau ve Dominguez, 2017; Bai et al., 2009). In contrast to its substantial role, the destination studies in senior tourism are relatively rare. This study suggests that AFC's could serve as ready-destinations for senior tourism as facilitating local governments' role. Supplying the qualified major city environments from substructure, outdoor to social and healthcare issues, the AFC's could be beneficial to develop other senior tourism attractiveness.

Method

As important shareholders in senior tourism, and also the official responsible parts of AFC's, "what are the local governments think about senior tourism, how could they support for future developments" is the main research problem in field study. As WHO (2018), there are three cities from Turkey certified as AFC Muratpaşa/Antalya (2014), Kadıköy/Istanbul (2016) and Mersin Metropolitan Municipality (2018), and other nearly 12 candidate cities. As one of the attractive destinations, Turkey has great potential in senior tourism, as also mentioned among the major aims and strategies in Turkey Tourism Strategy 2023. In this study, a field study was conducted in those AFC's in Turkey to reveal the aims and opinions of local governments. The interview technique was used as data-gathering method. The interviews were conducted in Muratpaşa/Antalya, Kadıköy/Istanbul and Mersin Metropolitan Municipality.

* Corresponding Author: Dilek Acar, Eskişehir Vocational School, Tourism and Hotel Management, E-mail: dacar1@anadolu.edu.tr

palities with 20, 21, 22 people respectively, in total 63, between January-April 2019.

As known, municipalities are not directly responsible actors in tourism. On the other side, the people may have trouble to develop opinions in the subjects about future, or in the subjects that they have not enough knowledge likewise. Thus, the scenario analysis for such cases (Döll, 2004) were used in question forms. Since AFC's may be accepted as relative "ready destinations for seniors", it was aimed to reveal the local governments' perceptions in terms of seniors' travel requirements. "The Seniors' Travel Motivations" developed by (Shawn) Jang ve Wu (2006) were used to guide the field study. According to this instrument, the seniors' main travel motivations are ego-enhancement, self-esteem, knowledge-seeking, relaxation, socialization, cleanliness and safety, facilities, event & cost, natural & historical sight. Those eight main factors and sub-items are used to develop scenarios and multiple-choice answers. For all of the five scenarios, open-ended answering choice was also supplied, so that the interviews were held in a semi-structured way. The participants are determined by municipalities guidance in terms of responsible officials for AFC and social public services.

The qualitative data analyzed and evaluated by frequency and descriptive analysis. In the light of that, the three AFC's in Turkey differ from each other, first the cities were evaluated separately, and then collectively. To generate accurate and enriched data evaluation, firstly the municipalities' related documents, strategic plans in terms of research questions were examined. As Muratpaşa/Antalya and Kadıköy/İstanbul are sub-municipalities of the two global-known brand cities, they have closer connections to tourism issues. On the other side, in Mersin Metropolitan Municipality, domestic tourism is more effectual. However, all of the three cities are Turkey's important cities according to socio-cultural, economic, geographical issues.

Results

According to the results of the research, it was seen that in all of the three municipalities, there is an awareness for older people's quality of life, and there exist a positive aim for future development of senior tourism. The officials were able to determine the municipality's role in senior tourism, moreover, in tourism issue in general, and also to point out the actual facilities and attractive and inadequate features. However, the different viewpoints were mainly related to regional and tourism related contexts comparatively.

In Mersin, the most mentioned inadequate subject for senior tourism was cultural events. The ego-enhancement

factors such as proper food&beverage, accommodation facilities', and some security improvement issues were regarded as requiring development in Mersin. In the case that some deficiencies stemming from lower tourism mobilities would be handled, Mersin could provide better senior tourism destination.

Muratpaşa as the sub-municipality of Antalya centre, the cultural events were highly mentioned for seniors. Moreover, festivals and events special to seniors were proposed. In contrast to other Antalya sub-regions, Muratpaşa needed suitable accommodational facilities for senior tourists, or senior-layers in existing hotels at least. As Mersin, security conditions need to be considered and improved.

Participants from Kadıköy pointed out cultural events, the information and communication requirements of seniors, foreign language support in especial could be improved. As a crowded city, accessible city routes and transportation facilities' required improving. The security problems could arise from the fact of cosmopolitan city base.

In sum, socialization, cultural events or festivals special to senior tourists, enhanced security conditions were mostly preferred for three cities. In contrast that adult or young tourists who have sufficient self-opportunities, the supports in terms of recording the seniors' travels as photos or videos could be beneficial to seniors' satisfactions.

Conclusions

This study put forward the AFC's usage in senior tourism development in Turkey and supports this suggestion with the field study of three AFC's related officials' views. In contrast to Turkey's senior tourism potential, it is hard to mention a well-known senior tourism destination. The the three certified AFC cities in Turkey have tourism mobilities to some extent. Those cities, together with the AFC advantages, could foster senior tourism with other tourism attractions. Similar to other tourism development efforts, local governments and other related shareholders' supports are crucial. The future studies could handle the senior tourism with other shareholders such as medical and rehabilitation firms, tourism firms, and locals.